

MARTIN ŠRAJER / 21. 7. 2023

Pražské noci

Jiří Brdečka působil v druhé polovině šedesátých let také jako dramaturg ve výrobní skupině Feix–Brož. Ta měla na zakázku švýcarské televize vyrobit sérii tajuplných filmových povídek inspirovaných staropražskými legendami. Autorem původního námět byl právě Brdečka, vášnivý sběratel a čtenář těchto příběhů. Vzpomeňme, jak si pohrával s golemovským mýtem v dvoudílné komedii *Císařův pekař – Pekařův císař...*

Autor *Limonádového Joea* zároveň prosadil, aby byly *Pražské noci* (1968) nakonec realizovány jako antologický film pro kina. Sám zrežíroval jednu ze tří povídek, *Posledního golema*. Povídka *Chlebové střevíčky* byla svěřena Evaldu Schormovi, *Otrávenou travičku* a rámcový příběh *Fabricius a Zuzana* natočil Miloš Makovec.

Brdečka neusiloval o věrný přepis legend, jak byly zachovány v různých sbírkách. Motivy z nich různě kombinoval, přetvářel a domýšlel. *Poslední Golem*, uvádějící na scénu císaře Rudolfa II., rabiho Löwa i jeho Golema, čerpá z židovsko-polských a židovsko-španělských legend. *Chlebové střevíčky* sice vycházejí z tradičního příběhu pyšné a bezcitné hraběnky, ale byly do něj přidány nové postavy a zneuctění božího daru, chleba, není nahlíženo pouze v mezích křesťanské morálky.

V případě třetí legendy *Otrávena travička* Brdečka usiloval, aby byla kvůli hladšímu závěrečnému přechodu v co nejužším vztahu s rámcovou povídkou. Žádnou odpovídající legendu ale nenašel, a proto si vymyslel vlastní.

Ve všech příbězích vystupují postavy, které naplnění svých (pudových) potřeb nadřazují ušlechtlejším cílům. S druhými jednají jako s objekty, jež jim mají jednorázově posloužit. Na jejich city, jakkoli upřímné, nehledí, neopětují je, za což platí ztrátou svobody nebo rovnou života.

V propojující povídce, která se jako jediná odehrává v současnosti, ztvárnil Miloš Kopecký zámožného cizince Fabricia. Když v noční Praze hledá rozptýlení, sesílá mu

osud do cesty průvodkyni v podobě záhadné blondýnky Zuzany (Milena Dvorská). Ta mu nejdřív na opuštěném židovském hřbitově, poté v hotelovém pokoji odvypráví trojici příběhů o černé magii a erotické posedlosti.

V *Posledním golemovi* se bezcharakterní mladý rabín (Jan Klusák) snaží na příkaz císaře Rudolfa II. vytvořit mlčenlivého homunkula z živé hlíny. Vzorem je mu golem od rabbiho Löwa. Během tvorby sochy jej ale neustále rozptyluje pohledná služebná. Na neschopnost ovládnout chtíč muž nakonec doplácí.

Temně stylizovaná historka s triky upomínajícími k Brdečkově animované tvorbě diváky svádí mystickou atmosférou rudolfinské Prahy. Vedle klesající a stoupající kamery Jana Kališe a minimalistické scénografie tajemno navozuje především soundtrack Zdeňka Lišky, který využívá elektroakustických efektů v kombinaci s bicími nástroji, gongy a mužským sborem.

Hudbu k *Chlebovým střevíčkům* složil představitel rabína Jan Klusák. Odehrávají se během hladomoru, kdy si rozmařilá hraběnka (polská herečka Teresa Tuszyńska) umíní, že chce střevíčky z chleba, aby mohla vyrazit na ples v kostýmu pekařky. Její ctitel, rytíř Saint de Clair, ale tento úkol není schopen splnit a ze zoufalství páchá sebevraždu.

Hraběnka následně uzavírá faustovskou smlouvu s podivným ševcem (Josef Somr), netušíc, že tím zaprodává svou duši. Jeden z audiovizuálně nejdynamičtějších filmů Evalda Schorma, předjímající jeho pozdější spolupráci s Laternou magikou, začíná jako dekadentní rokoková romance. V závěru se ale láme do groteskního tanečního hororu.

Provázanost obrazové a obsahové stránky je zřejmě dána i skutečností, že Schorm napsal scénář ve spolupráci s kameramanem Františkem Uldrichem. Působivost hraběnčina nevyhnutelného propadu do temnot umocňuje zrychlené snímání nebo multiplikace.

Na vykloubenost fikčního světa, kde se vše včetně závěrečného danse macabre zdá být předem dáno kartami vyloženými v prologu, nás současně upozorňují kostýmy, masky a dekorace scénografa Zdeňka Seydla, mj. spoluautora několika animovaných filmů včetně Brdečkovy *Špatně namalované slepice* (1963).

V poslední, bezeslovné a více muzikálové než hororové povídce *Otrávená travička* se opět objevuje Zuzana. Tentokrát jako hostinská, která za asistence svého žárlivého poskoka a za zpěvu Yvety Simonové a Milana Chladila svádí, tráví a okrádá chlípíky všech generací.

V závěru, po návratu do současné Prahy, vychází najevo, že Zuzanu může z jejího prokletí vysvobodit jen polibek z upřímné lásky. Nezdá se však, že by zahraniční turista, který si do Prahy přijel jen užívat, byl něčeho takového schopen.

Stejně jako má každá povídka odlišné dobové zasazení a odehrává se v jiném prostředí, liší se i jejich poetika. Společným jmenovatelem je ironická nadsázka při poukazování na lidské pokrytectví a motiv krásné ženy, která fatálně zasahuje do životů dychtivých mužů.

Množství smyslných scén s ženskou nahotou nebo lesbickým laskáním prozrazuje ambici o zvýšení atraktivity díla v očích zahraničních distributorů. Evropské horory, ale také umělecké filmy šedesátých let lákaly na odhalené bradavky poměrně často (viz např. produkce britského studia Hammer nebo filmografie italského režiséra Maria Bavy).

Pražské noci nabízely vedle erotiky i „exotiku“ v podobě děsivých legend spjatých s „magickým hlavním městem Evropy“, které mohli morbidněji založení turisté po zhlédnutí filmu navštívit.

Tvůrci komerční zacílení projektu nijak nepopírali. Možná i proto se u domácích kritiků, nepřipravených na takto nápadné upřednostnění výrazných obrazů na úkor děje, nesetkali s příliš příznivou odezvou. Jejich neortodoxní využívání výrazových postupů hororu a fantastiky je doceňováno až s odstupem let, a to jak domácími, tak zahraničními žánrovými fanoušky.

V letošním roce se pozapomenutého filmu chopila americká distribuční společnost Deaf Crocodile a na Blu-ray disku s množstvím kontextualizujících bonusů (mj. audiokomentář Terezy Brdečkové a Ireny Kovářové) vydala jeho restaurovanou verzi, dávající plně vyniknout obrazové bohatosti neotřelého díla.

Pražské noci (Československo 1968), režie: Jiří Brdečka, Evald Schorm, Miloš Makovec, scénář: Jiří Brdečka, Vratislav Blažek, Miloš Makovec, Evald Schorm, František Uldrich, kamera: Rudolf Milič, Jan Kališ, František Uldrich, hrají: Milena Dvorská, Miloš Kopecký, Jiří Hrzán, Milena Zahrynowská, Květa Fialová, Nataša Gollová, Milan Neděla, Zdeněk Dítě a další. Filmové studio Barrandov, 99 min.

Použitá literatura:

Jan Bernard, *Odvaha pro všední den. Evald Schorm a jeho filmy*. Praha: PRIMUS 1994.

Jiří Brdečka, Pražské noci. *Kino* 23, 1968, č. 26 (26. 12.), s. 2–3.

Jiří Brdečka, List Drahomíře. *Filmové a televizní noviny* 3, 1969, č. 13 (25. 6.), s. 4.

Tereza Brdečková (ed.), *Jiří Brdečka*. Řevnice: Arbor vitae 2013.

Radka Denemarková, *Evald Schorm. Sám sobě nepřítelem*. Praha: Nadace Divadla Na zábradlí 1998.

Gustav Francl, Pražské noci. *Kino* 24, 1969, č. 10 (15. 5.), s. 12.

Antonín Matzner, Jiří Pilka, *Česká filmová hudba*. Praha: Dauphin 2002.

Drahomíra Novotná, Dva ze středního pásma. *Filmové a televizní noviny* 3, 1969, č. 8 (17. 4.), s. 4.

Jonathan Owen, Magical Mystery Tour: The Forgotten Czech Horror Film Prague Nights (1968). *Filmový přehled*. Dostupné online: <
<https://www.filmovyprehled.cz/en/revue/detail/magical-mystery-tour-the-forgotten-czech-horror-film-prague-nights-1968> > [cit. 11. 7. 2023].